

Kennsluáætlun #2

Nafn: Kristian Guttesen	
Hópur: 9. bekkur	strákar: stelpur:
Dagsetning: Mannkostamenntun/ljóð #2	Lengd kennslustundar: 1x 80 mín
Markmið: Að nemendur tileinki sér aðferð heimspekilegrar samræðu til að rannsaka spurningar sem vekja áhuga nemenda og ákveðið er að taka fyrir.	Kennslugögn:
Staða nemenda: Nemendur hafa tekið þátt í einum tíma í heimspekilegri samræðu.	
Efni kennslustundar (og rök): <p>a) Lesin verða ljóð sem nemendur máta við eigin reynslu og spegla sig í. Þekkingargildi fagurfræðinnar og þekkingargildi mennskunnar mætast á þeim stað þar sem nemandinn lærir að láta taka sig alvarlegan, þegar hann finnur hvernig listrænt sjónarhorn getur mótað sýn hans á heiminn. Til þess hefur ljóðið ótvírætt kennslufræðilegt gildi.</p> <p>Í þessum tíma verður unnið með dygðina samliðan og tilfinningarnar stolt og blygðun.</p> <p>Samliðan felst í „að geta sett sig í spor annarra, skynja samhljóminn milli einstaklinga, finna til með öðrum, gleðjast með öðrum, syrgja með öðrum og vilja gefa öðrum eitthvað af sér“ (Gunnar Hersveinn, 2005, p. 110).</p> <p>Stolt er tilfinning sem sprettur af afrekum okkar í heiminum. Við getum fundið til stolts þegar okkur tekst eitthvert ætlunarverk og við náum markmiðum okkar. Það varðar mann sjálfan og fylgir í kjölfar framkvæmda eða þjálfunar á hæfileikum. Það hvílir á persónulegum árangri, til dæmis að ná erfiðu prófi. [...] Stolt hefur fallið í skuggann af drambi og hefur oft verið ruglað saman við sjálfumgleði, hégómaskap, ofmetnað eða bara sjálfsagða hluti eins og að vera Íslendingur. Sumir fara á mis við þessa tilfinningu vegna þess að þeir eru of lítillátir (Gunnar Hersveinn, 2005, p. 52).</p> <p>Blygðun er eitthvað sem maður ber án þess að geta losnað við það og sem veldur vanlíðan. Blygðun er þegar maður skammast sín fyrir eitthvað sem maður hefur gert eða sem haldið er fram (með réttu eða röngu) um mann. Að nokkur leyti er hún andstæða stolts.</p>	
Nálgun (og rök): <p>Skapandi og gagnrýnin hugsun verður best þjálfuð í samræðufélagi jafningja sem skuldbinda sig til að rannsaka sameiginlega þær spurningar sem þeir hafa áhuga á að leita svara við. Það</p>	

er spennandi og fjölbreytt verkefni að skapa og þróa samræðufélag nemenda í leik-, grunn- eða framhaldsskóla. [Robert Fisher Ph.D.](#) hefur lýst þróun samræðufélags með samanagerð á hegðunarmynstrum sem einkenna hóp sem er að hefja störf sem samræðufélag og hópi sem orðinn er þróað samræðufélag. Greiningu hans má skoða [hér](#) (Brynhildur Sigurðardóttir, 2013).

Hvað gerir kennarinn?

Kennarinn gegnir bæði hefbundnu stjórnunarhlutverki, en reynir eftir fremsta megni að ýta undir þátttöku nemenda, þannig að þeir haldi sjálfir umræðunni gangandi og hafi líka visst svigrúm til að stýra stefnu hennar.

Við upphaf samræðu er gott að kennari minni nemendur á helstu samræðureglur sem hópurinn hefur sett sér, sjá til dæmis kennsluseðlinn [Samræðureglur](#).

Vinnuferlið sem við mælum með í þessu verkefni er ákveðin grunnuppskrift að heimspekilegri samræðu. Slíkri vinnu er nánar lýst á kennsluseðlinum [Grunnuppskrift að heimspekilegri samræðu](#). Hér til hliðar er ferlið í hnotskurn.

Þegar þú stjórnar samræðunni er gott að hafa eftirfarandi atriði í huga:

- Það eru nemendur sem eiga að tala saman, þú bendir þeim á hvernig þeir gera það með góðu móti.
- Hlustun er grundvallarskilyrði til að samræða geti átt sér stað. Þú minnir nemendur á það t.d. með því að segja: „heyðir þú hvað ... sagði?“ eða „getur einhver sagt hópnum um hvað við erum núna að tala?“
- Það er gæðamerki á heimspekilegri samræðu að farið sé á dýptina frekar en að nefnd séu ótal dæmi um sama hlutinn. Á meðan nemendur bæta við rökum, sjónarhornum og dæmum sem bregða nýju ljósi á efnið þá er samræðan á réttri leið. Ef nemendur fara að hoppa úr einu í annað eða endurtaka það sem aðrir hafa þegar sagt þá er samræðan að hjakka í sama farinu og líklegt að þátttakendum fari fljótlega að leiðast.
- Mundu að taka tíma í lok kennslustundarinnar og láta nemendur draga

Hvað gera nemendur?

Láttu nemendur sitja í hring þannig að hver og einn geti horft á alla hina í hópnum þegar samræðan er í gangi.

Þú velur hvað hentar þér og hópnum: sitja á gólfi, sitja á stólum, sitja við borð eða önnur uppsetning sem þér dettur í hug.

Þegar nemendur hafa komið sér fyrir dreifir þú ljóðinu og hópurinn les það saman, upphátt. Gott er að fara fyrst yfir það með hópnum hvaða dygðir eða tilfinningar hafa ætti í huga við lestur ljóðsins og ganga úr skugga um að allir skilji hugtakið/hugtökin.

Kallaðu eftir spurningum frá nemendum og skrifaðu þær á töflu þannig að allir sjái þær. Skráðu nafn spyrjandans aftan við spurninguna svo hægt sé að biðja hann um útskýringar eða tengingar seinna í vinnuferlinu. Spurðu spyrjandann hvort og hvernig sérhver spurning tengist viðfangsefninu.

Þegar nemendur hafa ekki fleiri spurningar eða taflan er orðin full þá velja nemendur eina spurningu (eða flokk líkra spurninga) til að hefja samræðuna.

Fljótlegt er að greiða atkvæði og ef hópurinn er nýbyrjaður að vinna saman getur borgað sig að hafa atkvæðagreiðsluna „leynilega“. Þá er gott að númera allar spurningarnar á töflunni og láta hvern nemanda skrifa númer þeirrar spurningar sem hann velur á miða. Miðunum er safnað saman af kennara eða nemanda, atkvæði talin og svo hefst samræða um þá spurningu sem fær flest atkvæði.

saman það sem þeir hafa heyrt og lært af samræðunni. Þetta má gera á ýmsan hátt, t.d. með því að láta alla skrifa í vinnubók hvernig þeir vilji svara upphaflegu spurningunni eða með því að fara hringinn og láta alla segja hvað þeir vilja spyrja næst.

Dygð: **Samliðan**

Samkennd

Ef hjartans eynd er opið sár
og eitthvað fer úr skorðum
þá finnur sá sem fellir tár
að fegurð býr í orðum.

Við skynjum hugans hlýju boð
sem himneskt er að trúa,
þar samkenndin er væðarvoð
sem vill að okkur hlúa.

Og eymdin kveður alla þá
sem erfiðleikar buga
ef skilningsljósið skært þeir sjá
sem skín af góðum huga.

– Kristján Hreinsson

Upphafsspurning og einstaklingsverkefni (valkvætt):

Er samkennd sjálfsprottin eða er eitthvað annað sem vekur hana? Útskýrðu svarið.

Hvað er að setja sig í spor annarra?

Núna hefst heimspekileg samræða út frá spurningum nemenda sem fram komu. Fyrst þarf að kynna samræðureglur. Bekkurinn hefur takmarkaðan tíma til að komast að niðurstöðu. Ef ekki næst sátt, þá getur kennarinn t.d. kallað eftir kosningu.

Hugsanlegt hópverkefni:

Hvaða orð eru erfið í ljóðinu? Notið uppflettirit/netið til að komast að merkingu þeirra.

Dygð/tilfinning: **Stolt**

Stolt

Ef hjartað styður stoltið þitt
á stall það huga lyftir,
þá átt þú það en ekki hitt
sem engu máli skiptir.

Og þó að lánið virðist valt
þú vart skalt beita þjósti
en visku þína virða skalt
og vekja stolt í brjósti.

Því það sem jafnan þér er hollt
er þrá frá hjartans rótum
og ef þú greinir styrk og stolt,
þú stendur traustum fótum.

– Kristján Hreinsson

Upphafsspurning og einstaklingsverkefni (valkvætt):

Eru ólíkar tegundir af stolti? Ef svo, hverjar? Ef ekki hvað gerir þær eins?

Núna hefst heimspekileg samræða út frá spurningum nemenda sem fram komu. Fyrst þarf að kynna samræðureglur. Bekkurinn hefur takmarkaðan tíma til að komast að niðurstöðu. Ef ekki næst sátt, þá getur kennarinn t.d. kallað eftir kosningu.

Hugsanlegt hópverkefni:

Eru tengsl á milli þjóðarstolts og þjóðarrembinga? Hvers vegna/hvers vegna ekki?

Tilfinning: **Blygðun**

Blygðun

Lífsins taug í raunum römm
um réttlát mál skal hnýta
en stundum þarf að þola skömm
er þráðinn meinin slíta.

Ef ranglát hugsun ræður því
að réttlæti þú greinir,
þá skynjun láttu skína í
svo skömm þú ekki leynir.

Ef velferð manna virðir þú,
þú vandar hugsun þína,
og allra best er blygðun sú
sem brothætt hjörtu sýna.

– Kristján Hreinsson

Upphafsspurning og einstaklingsverkefni (valkvætt):

Hvað er jákvætt við skömm? Hvað er neikvætt við skömm? Rökstyddu mál þitt.

Núna hefst heimspekileg samræða út frá spurningum nemenda sem fram komu. Fyrst þarf að kynna samræðureglur. Bekkurinn hefur takmarkaðan tíma til að komast að niðurstöðu. Ef ekki næst sátt, þá getur kennarinn t.d. kallað eftir kosningu.

Hugsanlegt hópverkefni:

Er hægt að vera stolt/ur af skömm? Hvernig þá/hvers vegna ekki?

Frekari úrvinnsla